

MALMÖ HÖGSKOLA

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 21 september 2011

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer idrottshistoria på idrottsforum.orgLäs mer om idrott och fysisk bildning på idrottsforum.org

Gymnastik, som historiskt haft ett oerhört starkt inflytande på utvecklingen av idrott och fysisk aktivitet i västvärlden, har under det senaste halvsekle eller så kommit alltmer i skymundan, i skuggan av den globalt framgångsrika tävlingsidrotten. I våra skolor dominerade traditionell gymnastik idrottslektionerna ännu långt in på 60-talet, då ämnet för övrigt fortfarande hette gymnastik, men har nu fått ge vika för det som ryms i ämnesbeteckningen Idrott och hälsa. Det finns förvisso fortfarande gymnastikföreningar som det finns fotbollsföreningar – om än avsevärt färre – och det finns ett slags gymnastikens motsvarighet till Olympiska spel, det quadrennala uppvisningsevenemanget Gymnaestradan. På ett annat område befinner sig gymnastiken också i ett slags stryckklass, och det gäller forskningen. Det konstaterar redaktören Gertrud Pfister i artikelsamlingen *Gymnastics, A Transatlantic Movement: From Europe to America* (Routledge, tidigare utgiven som ett nummer av tidskriften *International Journal of the History of Sports*). Vi bad Pia Lundquist Wanneberg, en av författarna till en nyligen publicerad artikel om just Gymnaestradan i *Scandinavian Sport Studies Forum*, att läsa och recensera boken. Vår recensent välkomnar detta bidrag till gymnastikforskningen, samtidigt som hon konstaterar att den tyska gymnastiken, Turnen, fått en kanske alltför stor roll i den här historieskrivningen.

Turnen, Sokol och Bukh på export

Pia Lundquist Wanneberg

Gymnastik- och idrottshögskolan, Stockholm

Gertrud Pfister (red)

Gymnastics, A Transatlantic Movement: From Europe to America

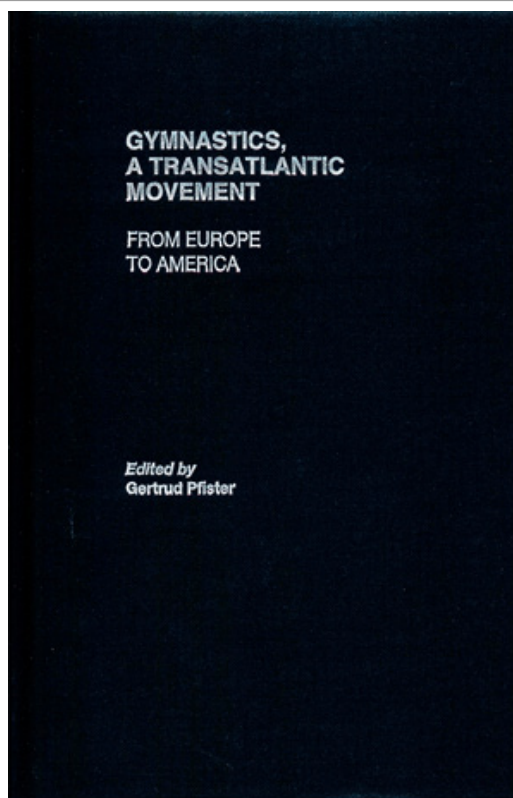
179 sidor, inb.

Abingdon, Oxon: Routledge 2011

(Sport in the Global Society: Historical Perspectives)

ISBN 978-0-415-58703-7

Syftet med denna antologi är att undersöka ett fenomen som enligt bokens redaktör, Gertrud Pfister, hamnat något i skymundan inom den idrottshistoriska forskningen, närmare bestämt gymnastiken. Orsaken till den styvmoderliga behandlingen är enligt Pfister att gymnastik som språklig term har olika betydelser i olika språk och också över tid. Exempelvis rymde den under 1800-talet inslag som vi idag skulle betrakta som idrott, exempelvis löpning, kast och simning. Därtill kommer att den forskning som ändå gjorts inom gymnastikfältet huvudsakligen varit lokal, det vill säga framförallt fokuserat på inhemska former av gymnastik på bekostnad av ett globalt perspektiv. Denna antologi behandlar dock det inflytande som olika typer av europeiska gymnastikformer har haft framförallt i Nordamerika, men även i Sydamerika, under perioden 1880- till 1930-talet. Det handlar om den tyska Turnen, tjeckiska Sokol, fransk gymnastik, den form av dansk gymnastik som etablerades av Nils Bukh och expressiv gymnastik. I centrum står dels en rekonstruktion av exporten och importen av gymnastiken, dels dess införlivande i den amerikanska kulturen.

För att börja med Turnen, den gymnastikform som ges störst utrymme i boken, togs den till USA av tyska immigranter. Turnen erbjöd ett brett utbud av fysiska aktiviteter, både sådana vi idag förknippar med gymnastik och sådana vi kopplar till idrott, men framförallt var den en politisk rörelse. Syftet var att frigöra Tyskland från fransk ockupation och ena Tyskland. I USA kom Turnen att påverkas av den inhemska kulturen, men anhängarna försökte också påverka det amerikanska samhället. Även om inflytandet blev störst i städer med en stor tyskamerikansk population, trots och det faktum att den stötte på patrull inom skolväsendet, kom den ändå att påverka skolgymnastiken mer generellt eftersom den kom att utgöra en del av en diskussion som ledde fram till gymnastikens stärkta ställning i den amerikanska folkskolan. Emellertid försvagades inflytandet rätt snabbt. På bara två generationer hade Turnen konkurrerats ut av den amerikanska sporten – i alla fall när det gällde männens val av fysisk aktivitet.

Beträffande Sokol byggde den till viss del på Turnen, men kom att främja tjeckisk nationalism. Den var alltså precis som Turnen politiskt orienterad. Även Sokol fördes till Nordamerika med emigranter, i detta fall från Tjeckien, och bidrog till att bibehålla den gamla nationella identiteten i det nya landet – i alla fall fram till första världskriget. Även den franska gymnastiken, vilken bedrevs av militären men med tiden också i civilsamhället, går att koppla till nationalism. Försök gjordes nämligen att sprida den till områden utanför Frankrike i syfte att balansera det ökande inflytandet från USA. Ett land där sådana ansträngningar gjordes var Brasilien. Dock med blygsamt resultat – den franska gymnastiken var för rotad i den nationella kulturen för att accepteras på andra håll, något som den har gemensamt med både Turnen och Sokol.

” Något jag vill lyfta fram som positivt är greppet att samla ett antal olika former av gymnastik framsprungna ur olika kulturer och undersöka vad som hände med dem i mötet med en ny kultur.

Vidare behandlas i antologin som nämnts även Nils Bukhs form av dansk gymnastik. Bukhs grupp av gymnaster visade upp sig över stora delar av världen. Dock röntes den intressant nog störst framgång i diktaturer i bl.a. Sydamerika där man i gymnastiken hittade ett effektivt verktyg för att fostra en ny generation. Bukhs gymnastik byggde ju på principer som disciplin, styrka och uthållighet. Därefter behandlas i två kapitel mer expressiva former av gymnastik, närmare bestämt gymnastik som påverkats av danspedagogerna François Delsarte och Émil Jaques Dalcroze vilka båda kom att påverka den fysiska aktivitet som bedrevs både utom och inom skolan inte bara i Europa utan också i USA, i alla fall under en tid.

Antologin avslutats med en epilog som tar ett övergripande grepp på de gymnastikformer som behandlats. Dock upplever jag ett dispositionsproblem i antologin så tillvida att det som står i epilogen om vad som kännetecknar gymnastiken, dess historia och utveckling, borde ha kommit i prologen. Det hade varit bra för mig som läsare att ha den förståelsen innan jag läste kapitlen. Något jag vill lyfta fram som positivt är greppet att samla ett antal olika former av gymnastik framsprungna ur olika kulturer och undersöka vad som hände med dem i mötet med en ny kultur. Dock känns inte det faktum att Turnen ges drygt tre gånger så mycket utrymme än övriga helt optimalt. Detta är säkert en bidragande orsak till att Turnen även dominerar den för övrigt utmärkta epilogen. Övriga former ges då mer rollen av det som Turnen jämförs med än att de får ett värde i sig själva.

Vad finns det då för värde i att publicera något två gånger? Innehållet i boken har nämligen redan utgetts som ett temanummer av International Journal of the History of Sports. En orsak är att nå fler läsare. En annan skulle kunna vara att nå utanför forskarvärlden. Dock förklarar detta faktum något av upplägget. Hade utgångspunkten varit att först ge ut materialet i bokform hade den nog haft ett litet mer pedagogiskt upplägg, vilket hade ökat läsbarheten. Avslutningsvis vill jag instämna i Pfisters konstaterande att gymnastiken fört en rätt undanskymd tillvaro inom den idrottshistoriska forskningen, något som nu har förändrats en aning.

© Pia Lundquist Wanneberg 2011.

 [Hitta bästa pris på boken hos Prispallen.se](#)

 [Kjøp boken fra Capris.no](#)

 [Sammenlign priser på bogen hos Pensum.dk](#)

 [Buy this book from Amazon.co.uk](#)

 [Buy this book from Amazon.com](#)